

Kwalitatieve analyse inzet onvrijwillige zorg 2023

ViVa! Zorggroep

23 mei 2024, definitief, versie 1, t.b.v. informatie IGJ.

Auteurs namens het Platform Vrijheid en Veiligheid:

Nienke Ruijter-Blom, Caroline Morton-Gallagher, Suzanne Portegijs en Mandy Kamp

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Stand van zaken Wzd.....	3
Kennis en intervisie	3
Overzicht scholing in 2023.....	3
Data-analyse.....	4
Overzicht maatregelen 'vrijwillig volgens stappenplan'	4
Overzicht maatregelen onvrijwillige zorg	4
Overzicht juridische statussen	6
Wzd beleid.....	6
Werkgroep GPS-trackers	7
ONS – cliëntendossier.....	7
Opstellen van expertise team –onbegrepen gedrag	8
3. Langer thuis extramuraal Wzd	8
Wijkzorg.....	8
4. Behandel dienst.....	9
5. Geriatrische revalidatiezorg (GRZ)	10
6. Samenwerking Zorgstern: Cliëntvertrouwenspersoon Wzd ..	11
7. Conclusie	12
Verbeterkansen 2024.....	12
8. Reactie Centrale Cliëntenraad (CCR)	12

1. Inleiding

Dit document betreft de kwalitatieve analyse onvrijwillige zorg over geheel 2023 voor ViVa! Zorggroep: woonzorg, geriatrische revalidatiezorg, wijkzorg en VPT.

2. Stand van zaken Wzd

Kennis en intervisie

Naar aanleiding van een evaluatie van de ondersteuningssessies is besloten om een Wzd-café op te zetten als een meer interactieve vorm van ondersteuning. Deze Wzd-café is eenmaal per kwartaal georganiseerd. In 2024 wordt er geen vervolg meer gegeven aan deze methodiek, aangezien de opkomst van deze bijeenkomst gering was. Ondersteuning blijft uiteraard geboden worden waar nodig en ondersteuningsvragen worden door alle kwaliteitsadviseurs gemonitord.

Overzicht scholing in 2023

Type scholing	Woonzorg	Wijkzorg	VPT
E-learning module Niveau 1 t/m 3 ¹	219	15	18
E-learning module 3 t/m 5 + certificaat	49	4	6
Scholing Zorgverantwoordelijke Wzd woonzorg/wijkzorg (korte e-learning plus externe meerdaagse erkende training)	6	5	0

---

¹ Er zijn geen exacte cijfers beschikbaar voor enkel niveau 1-2 medewerkers woonzorg. Echter, uit de gesprekken op locatie is gebleken dat voor deze groep medewerkers de door ViVa gemaakte microlearnings worden doorlopen in groepsverband, zodat informatie en kennis wel eigen gemaakt worden. Deze microlearnings zijn vrij toegankelijk op de Zorgthema pagina Wet zorg & dwang op intranet, als onderdeel van een uitgebreid toolkit.

Data-analyse

Dashboard Wzd

Sinds 2023 wordt er gewerkt met een Dashboard Wzd (tabbladen: Onvrijwillige Zorg en Juridische Statussen) als onderdeel van de Dashboard Kwaliteit in Power BI. Via deze tabbladen kunnen gegevens over de Wet zorg en dwang gemonitord worden. Het Dashboard Wzd is toegankelijk voor ondersteunende diensten, kwaliteitsadviseurs, locatiemanagers en teamleiders. In totaal zijn er momenteel 94 gebruikers gerelateerd aan 12 gebruikersindelingen met toegang tot de dashboards zorgdossier & zorgkwaliteit. De gegevens zijn 'realtime'.

Eind 2023 heeft een evaluatie plaatsgevonden en enkele wijzigingen zijn doorgevoerd om de inzichten te verbeteren. Deze zijn verwerkt in het tabblad Zorglegitimaties. Hierin is o.a. het aantal cliënten dat onder de Wzd valt en aantal Zorgverantwoordelijken Wzd inzichtelijk gemaakt, hoewel dit nog finetuning vraagt. Ook zijn er kleine visuele wijzigingen om de cijfers steeds beter weer te geven.

Overzicht maatregelen 'vrijwillig volgens stappenplan'

Dit betreft alle maatregelen die zijn aangemaakt onder artikel 2.2 van de Wet zorg en dwang. Het betreft de extra zorgvuldigheidseisen voor de drie categorieën waarvoor altijd een maatregel aangemaakt dient te worden. Ook bij instemming van de vertegenwoordiger en zonder verzet bij cliënten die wilsonbekwaam ter zake zijn. Het gaat om deze drie categorieën: beperking bewegingsvrijheid, psychofarmaca buiten de richtlijn en insluiting.

In 2023 zijn in totaal 67 maatregelen vrijwillig volgens stappenplan geregistreerd, ten opzichte van 2022 (48 geregistreerde maatregelen vrijwillig volgens stappenplan) betreft dit een daling van ca. 40%. Het aantal actieve en concept maatregelen is tevens aanzienlijk verlaagd. Het percentage concept maatregelen is 18%, in 2022 betrof dit nog 64%. De maatregelen worden 'actief' gemaakt na accordering door de Wzd-functionaris. Een verbeterpunt voor 2023 dat met succes is verbeterd.

Overzicht maatregelen onvrijwillige zorg

Hieronder staan de aantallen geregistreerde maatregelen onvrijwillige zorg plus haar categorieën uit 2023. De cijfers t.b.v. deze analyse zijn afkomstig van de Dashboard in Power BI en worden gegenereerd vanuit het ONS cliëntendossier.

Het totaal aantal geregistreerde maatregelen onvrijwillige zorg is aanzienlijk afgenomen t.o.v. 2022 (33x). Dit betreft vooral een vermindering in concept maatregelen, van 21 in 2022 naar 8 in 2023.

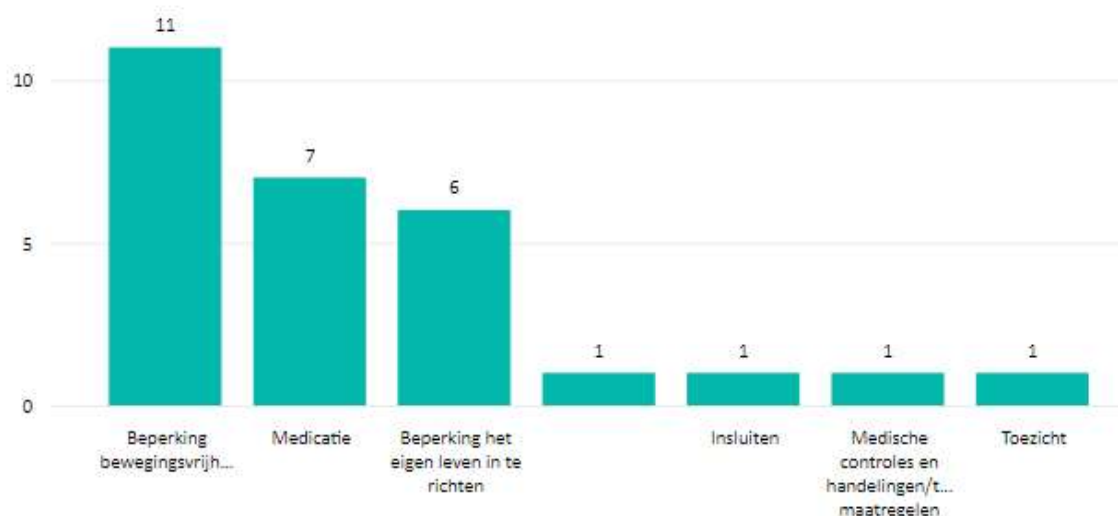
Doordat meer inzicht is in de registratie is het onderscheid tussen actieve en concept maatregelen inzichtelijker t.o.v. 2022. Het is aannemelijk dat de vermindering een gevolg is van alle acties die zijn ingezet t.b.v. het vergroten van de bewustwording bij medewerkers waardoor de inzet van alternatieven eerder aan bod komt, en daardoor onvrijwillige zorg wordt vermeden.

MaatregelRegistratieStatus Aard van toepassing	Actief		Concept		Totaal	
	Maatregel	Clïënt	Maatregel	Clïënt	Maatregel	Clïënt
Onvrijwillige zorg	17	17	8	8	22	22
Tijdelijke/ noodsituatie	5	4			5	4
Totaal	22	20	8	8	27	25

Hoewel het aantal concept maatregelen is afgenomen is het aantal actieve maatregelen (goedgekeurd door de Wzd-functionaris) toegenomen: 17 maatregelen t.o.v. 12 maatregelen in 2022. Tijdelijk/noodsituaties kunnen zelf door de Zorgverantwoordelijke Wzd ingezet worden voor een maximum periode van 14 dagen, ook hier is een lichte toename te zien t.o.v. 2022 (2).

Het beperken van de bewegingsvrijheid wordt het meest ingezet, hoewel het aantal redelijk stabiel is gebleven t.o.v. 2022 (12x). De registratie van medicatie buiten de richtlijn is toegenomen (4x in 2022). Maatregelen m.b.t. het beperken van het eigen leven in te richten zijn daarentegen gehalveerd t.o.v. 2022 (13x). Het is aannemelijk dat deze afname een gevolg is van de continue focus op de uitgangspunten van de Wzd en de juiste toepassing in de praktijk.

Aantal maatregelen per categorie

Het is aannemelijk dat de toename in geregistreerde maatregelen een gevolg is van de continue focus op de uitgangspunten van de Wzd en de juiste toepassing in de praktijk. Vanwege de groei in bewustwording past men de uitgangspunten van de Wzd eerder toe. Dit voorkomt het onbewust toepassen van onvrijwillige zorg: onvrijwillige zorg dat niet geregistreerd wordt (onder registratie). Door deze groei in kennis en bewustwording neemt de onder registratie af. De lichte toename in geregistreerde maatregelen moet ook gezien worden in samenhang met de toegenomen complexiteit van de doelgroep. De maatregel 'includen' wordt door de Wzd-functionaris verklaard dat dit per abuis als categorie is gekozen i.p.v. beperking van de bewegingsvrijheid.

Overzicht juridische statussen

Onderstaande gegevens zijn gegenereerd uit de data van Power BI:

Juridische statussen statistieken

Statustype	Actief	Beëindigd	Total
Artikel 21 Wzd-indicatie	26	2	28
Inbewaringstelling (IBS)	3		3
Rechterlijke machtiging (RM)	17		17
Vrijwillige opname	5		5
Total	51	2	53

In 2023 zijn 26 actieve Artikel 21 indicaties geregistreerd in ONS. Opgemerkt wordt dat in de aankomende twee kalenderjaren, meerdere Artikel 21 zullen verlopen. Gewenst is dat er in 2024 een verdieping gemaakt wordt om overzicht te creëren in het verloop en de nieuwe aanvraag van deze indicaties. Ook lopen er 17 Rechterlijke machtigingen. Het is lastig de informatie te genereren uit de zorgdossiers. Het aantal Artikel 21 statussen is lager dan men verwacht. Een Artikel 21 status is niet altijd bekend bij de zorg.

Wzd beleid

Binnen de ViVa wordt gewerkt met Zenya; het document management systeem. Medewerkers raken ook meer geoefend met het invullen van het maatregelformulier. De terminologie van het stappenplan (proportionaliteit, subsidiariteit, effectiviteit) blijft nog wel een struikelblok en ook een goede onderbouwing (op de juiste plaats/onder het juiste kopje). Ter verduidelijking van de lastige terminologie is in 2023 de werkinstructie 'aanmaken Wzd maatregel in ONS' geüpdatet. In Zenya is in 2023 tevens het 'Open deuren' beleid gepubliceerd en is er een update gepubliceerd van de procedure 'Vaststellen wilsonbekwaamheid'. Aandachtspunt voor het aankomende kalenderjaar wordt o.a. het verloop van Artikel 21.

Werkgroep GPS-trackers

Binnen het Platform V&V en in het Kernteam Wzd is gesproken over de inzet van de GPS tracker voor onze bewoners. Voornemen was dat ViVa! de GPS tracker niet (langer) kon ondersteunen in verband met technische beperkingen of beperkingen in adequate opvolging door tekort aan zorgpersoneel op werkvloer. Naderhand is er een motie ingediend om dit opnieuw te overwegen. Naar aanleiding hiervan is een Werkgroep GPS trackers opgesteld en deze geeft unaniem het advies dat ViVa! Zorggroep GPS trackers moet faciliteren.

De Werkgroep is bezig met een stroomschema. Hierin komt te staan welke (zorgvuldige overwogen) stappen moeten doorlopen worden voor de inzet van een tracker. De opvolging blijft maatwerk per client. De GPS tracker is een hulpmiddel, de zorg is hierbij in de lead over het wel of niet besluiten. Het is wel van belang te onthouden dat een GPS tracker niet voorkomt dat iemand dwaalt of niet terugkomt. De basis op orde krijgen (het wel of niet aanbieden van GPS trackers) had prioriteit in 2023, daarna wordt eventueel gekeken naar verdere wensen en behoeften.

ONS – cliëntendossier

Nieuw methodiek: 5 Domeinen

In 2023 is een nieuw zorgplan methodiek geïntroduceerd en deze omhelst 5 domeinen: woon en leefomstandigheden, participatie, mentaal welbevinden, lichamelijk welbevinden en persoonsgerichte zorg/welzijn. Bij de Wzd gesprekken op locatie is specifiek aandacht voor welzijn en persoonsgerichte zorg. Met deze toevoeging in het zorgplan kunnen wij steeds beter inspelen op de behoeften, wensen en eigen regie van de cliënt in het kader o.a. van de Wet zorg en dwang.

Vastlegging Zorgverantwoordelijke Wzd in dossiers

Elke cliënt die onder de Wzd valt krijgt een Zorgverantwoordelijke Wzd aangewezen, en deze wordt vastgelegd in de dossiers. We zien echter dat de dossiers op dit punt niet altijd up-to-date zijn. Met de vele personeelwisselingen is dit een aandachtspunt om actueel te houden, en waar nodig actie te ondernemen als het aantal Zorgverantwoordelijken Wzd als gevolg van uitstroom ontoereikend is. Dit is een vast bespreekpunt tijdens de Wzd gesprekken op locatie en locatiemanagers worden gevraagd dit te monitoren en actie te ondernemen zo nodig.

Evaluatie van maatregelen

De evaluatie van maatregelen loopt nog niet soepel. De evaluatietermijn worden nog te vaak overschreden omdat men de evaluatie te laat inplant waardoor de maatregel in ONS 'verloopt'. Dit is onder de aandacht binnen de behandelaren en Wzd-functionarissen.

Opstellen van expertise team –onbegrepen gedrag

Op de afdeling Heemstate (locatie Meerstate te Heemskerk) is in 2023 het beleidsplan geüpdatet omtrent de opzet van een expertise team voor onbegrepen gedrag. Dit betreft ook bewoners die in onder de Wet zorg en dwang vallen. De missie van Heemstate is om een “veilige” en “geborgend” plek te bieden voor de bovengenoemde doelgroep en hun naasten. De beste zorg, de beste begeleiding en de beste behandeling, die allen gericht zijn op iedere unieke individuele cliënt. Er vindt “maatwerk” plaats. Welzijn staat op de voorgrond.

3. Langer thuis extramuraal Wzd

De regionale samenwerking in projectgroep is per januari 2022 gestart en wordt jaarlijks beoordeeld of continuering een meerwaarde geeft voor alle betrokken organisaties (Kennemerhart, Zorgbalans, Sint Jacob en Viva! Zorggroep). Op basis hiervan wordt de subsidieaanvraag jaarlijks ingediend bij de SIGRA. Externe partijen o.b.v. eigen bekostiging: HZK, HV-MK, De Zorgspecialist, Buurtzorg, Tandem mantelzorgondersteuning, Alzheimer stichting.

De doelstelling is een regionaal afgestemde uitvoering van de WZD extramuraal (thuis of daarmee vergelijkbaar), met het oog op goede zorg voor onze cliënten en continuïteit van zorg, zodat cliënten langer (veilig) thuis kunnen blijven wonen. Acties betreffen gezamenlijke scholing voor huisartsen, een platform om kennis te delen en het doel om inzicht te krijgen op regionaal niveau over de inzet WZD in de extramuraal setting.

Wijkzorg

In 2023 is geen uitvraag geweest m.b.t. ambulante WZD, omdat de ambulante uitrol nog niet is gestart. Deze is in afwachting van de regionale afspraken voortvloeiend uit de regionale projectgroep; ‘Langer thuis extramuraal WZD’. Dit heeft vervolgens tijd nodig om de afspraken om te buigen naar interne implementatie binnen de extramuraal teams van ViVa! Zorggroep. Officieel wordt er nog geen onvrijwillige zorg toegepast binnen de extramuraal zorg.

Zorgverantwoordelijken Wzd

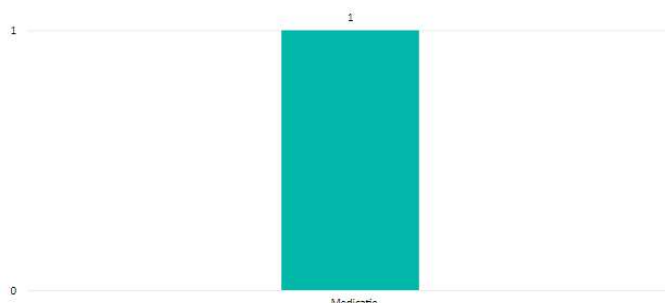
Momenteel zijn er totaal 10 gecertificeerde Zorgverantwoordelijken Wzd binnen de wijkzorg. Bij 11 medewerkers is de certificering verlopen, waarbij wordt onderzocht of de medewerkers zijn aangemeld voor een nieuwe training. Deze 11 medewerkers hebben wel de e-learningmodule

doorlopen. Het VPT team (Volledig Pakket Thuis team) beschikt over 2 collega's die zijn opgeleid als Zorgverantwoordelijke Wzd.

Registratie van maatregelen in de wijkzorg

Aantal maatregelen per categorie

Deze registratie bevat een maatregel m.b.t. medicatie en is met instemming van de cliënt ingezet, dus feitelijk geen onvrijwillige zorg. Dit is dus een foutief aangemaakte maatregel uit Q2-2023. Hierna zijn er geen maatregelen OVZ meer aangemaakt binnen de wijkzorg.

4. Behandel dienst

Twee behandelaren (Specialist Ouderengeneeskunde en GZ-psycholoog) zijn ieder voor 8 uur per week aangesteld als Wzd-functionaris en leveren een actieve bijdrage aan het opstellen van het beleid rondom de Wzd.

Gegevens e-learning vakgroep

Voor de behandelaren is een (verplichte) e-learning beschikbaar ten aanzien van de Wzd. Hieronder staan de percentages afgeronde e-learning per vakgroep beschreven (*peildatum 14-03-2024*):

- Medische vakgroep (SO, VS en basisartsen): 81%
  - Aantal recente wisselingen geweest binnen de vakgroep, nieuwe medewerkers moeten de e-learning nog doen.
- Geestelijke Verzorging: 83%
  - 1 nieuwe medewerker moet de e-learning nog volgen.
- Maatschappelijk werk: 100%
- Psychologie: 93%
  - 1 nieuwe medewerker moet de e-learning nog volgen.
- Ergotherapie: 88%
  - 2 nieuwe medewerkers moeten de e-learning nog volgen.
- Fysiotherapie: 100%
- Logopedie: 83%
  - 1 nieuwe medewerker moet de e-learning nog volgen
- Diëtetiek: 80%

- 1 nieuwe medewerker moet de e-learning nog volgen
- Voor de vakgroep Diëtetiek is een bijeenkomst georganiseerd waarin de Wzd centraal stond. Aan de hand van stellingen en ethische dilemma's is gediscussieerd over de implicaties voor het dagelijks werk van diëtisten in de langdurige zorg.

5. Geriatrische revalidatiezorg (GRZ)

In 2023 zijn er geen maatregelen aangemaakt voor de inzet van onvrijwillige zorg. Wel worden er maatregelen ingezet met instemming van de revalidant. De ingezette maatregelen worden wekelijks geëvalueerd in de artsensites. Aandachtspunt voor 2024 is om deze evaluaties te laten aansluiten en op de juiste wijze te registreren in de zorgdossiers. Het gebruik van ONS en Ysis compliceert dit. Toepassing van de Wzd binnen de GRZ is opgenomen in het ViVa! beleid 'WZD, Wet zorg en dwang'. Ook op de GRZ geldt het uitgangspunt van de wet: 'nee, tenzij...!'.

In 2023 heeft er wederom een gesprekscyclus plaatsgevonden op de woonzorglocaties met Wzd als thema, om de stand van zaken van kennis en bewustwording te inventariseren. De GRZ heeft hier voor de eerste keer in geparticipeerd in mei 2023. Uit dit gesprek kwam met name naar voren dat het creëren van bewustwording en het aanbrengen van een overlegstructuur ten aanzien van de Wzd belangrijke aandachtspunten zijn. Aan de opzet hiervan wordt momenteel nog gewerkt.

Gevolgde e-learnings

- Medewerkers totaal GRZ Unit A/B/C: 57
- WZD e-learning Niveau 2/3: 79.3%
- WZD e-learning niveau 4/5: 77.7%
- Totaal percentage alle niveaus tezamen = 77,2%

Het aantal gevolgde e-learnings is significant gestegen ten opzichte van 2022 (>30%).

6. Samenwerking Zorgstem: Cliëntvertrouwenspersoon Wzd

In april 2023 is er een nieuw samenwerkingsovereenkomst tussen Zorgstem en ViVa! Zorggroep opgesteld (geldig tot april 2025). In 2023 hebben er op de woonzorglocaties enkele gesprekken plaatsgevonden om kennis te maken met de cliëntvertrouwenspersoon (CVP) van Zorgstem. Uit de jaarbrief van Zorgstem in 2023 blijkt dat de samenwerking tussen de CVP Wzd en desbetreffende adviseur van ViVa! Zorggroep het afgelopen jaar op een prettige manier is verlopen en de (kennismakings)gesprekken verliepen soepel en waren constructief. Op alle woonlocaties is de CVP Wzd op een positieve manier ontvangen. Daarnaast zijn er twee voorlichtingen gegeven op familieavonden. Op veel locaties heeft de CVP Wzd in de nieuwsbrief gestaan waarin kort wordt uitgelegd wat de rol en functie inhoud. De CVP Wzd heeft geen voorlichting gegeven in 2023. Dit komt mede door wisseling van de CVP Wzd. De CVP Wzd heeft contact gehad met de ondersteuner lokale cliëntenraden. Het contact tussen de CVP Wzd en klachtenfunctionaris is op een positieve manier verlopen. De CVP Wzd weet de klachtenfunctionaris te vinden en heeft cliënten en diens vertegenwoordiger doorverwezen wanneer nodig.

In totaal zijn er tien kwesties bij de CVP Wzd binnengekomen.

- Er is 1 kwestie geweest waar er om informatie en advies is gevraagd. Het onderwerp betrof het verblijf (vrijwillige zorg).
- Er zijn 7 kwesties geweest waar cliënten onvrede hebben ervaren.
  - Drie betrof het beperken van het eigen leven inrichten (onvrijwillige zorg)
  - twee over onvrijwillige opname, één over het beperken van het recht op het ontvangen van bezoek (onvrijwillige zorg)
  - één over zorg en begeleiding (vrijwillige zorg).
  - Twee kwesties zijn klachten geweest rondom zorg en begeleiding (vrijwillige zorg). Beiden klachten zijn doorverwezen naar de klachtenfunctionaris, met toestemming van de cliënt.

Signaal 1: het niet volgen van de procedure ontslagverzoek

Actie/afhandeling: Het signaal is afgegeven aan de locatiemanager van desbetreffende locatie. Het signaal is later opgeschaald naar het bestuur. De locatiemanager heeft verbetering toegezegd en procedure wordt intern besproken binnen ViVa! Zorggroep. Het signaal is na het toezeggen van de verbetering, afgerond.

7. Conclusie

Naar aanleiding van de Wzd gesprekken op locatie, evenals op basis van de rapportages van de onvrijwillige zorg, heeft ViVa! Zorggroep een volgende stap gemaakt in 2023 richting de borging van de uitgangspunten van de Wzd. Door middel van Power BI is er meer data beschikbaar, dit draagt bij aan verdiepende analyses die cijfermatig onderbouwd zijn. Tevens wordt er naar aanleiding van de Wzd gesprekken op locatie gezien dat de bewustwording sterk is toegenomen. Wellicht niet volledig evenredig verdeeld, echter men begrijpt steeds meer de uitgangspunten van de Wet en past deze toe. Positief is opgemerkt dat zorgmedewerkers eerder naar alternatieven zoeken dan de inzet van onvrijwillige zorg.

Verbeterkansen 2024

- Structureel vastleggen en bijhouden van Zorgverantwoordelijken Wzd in de dossiers van alle cliënten die onder de Wzd vallen;
- Eventueel uitbreiden van data in Power BI met onderbouwde analyse voor het Platform Vrijheid en Veiligheid;
- Aandacht voor scholingen en behoefte en aanbod monitoren door o.a. de hoge turnover van personeel;
- Artikel 21 statussen van cliënten inventarissen;
- Toepassen en uitbreiden van leefcirkels op woonzorglocaties.

8. Reactie Centrale Cliëntenraad (CCR)

De kwalitatieve analyse onvrijwillige zorg 2023 is op 15 mei 2024 besproken in de CCR-vergadering.

De CCR merkt op dat er sommige locaties zijn waar de leefcirkels wel zijn aangelegd, maar nog steeds niet gebruikt worden. Er wordt veel geïnvesteerd in een plan op papier maar het ontbreekt nog aan het doorzetten van het proces. De verbeterpunten zouden wat de CCR betreft in 2024 aangepakt én geëvalueerd moeten zijn. De uitvoering zou zo snel mogelijk gerealiseerd moeten worden.

Wel ziet de CCR dat de personeelsleden steeds meer handvatten aangereikt krijgen en dat er vooruitgang plaats vindt. Toch is de CCR van mening dat het nu tijd is om door te pakken met de leefcirkels.